

Härnösands kommun

Beslut efter uppföljning för förskoleklass och grundskola

efter tillsyn av Hälledals skola
i Härnösands kommun

Uppföljning efter tillsyn av Hälledals skola

Skolinspektionen genomförde tillsyn av Hälledals skola i Härnösands kommun under höstterminen 2020. Den 20 januari 2021 fattade Skolinspektionen beslut om förelägganden. Skolinspektionen har nu gjort en uppföljning av detta beslut. Uppföljningen bygger på en redovisning av vidtagna åtgärder som Härnösands kommun inkom med den 1 och 13 september 2021 samt information inhämtat vid skolbesök den 5 till 7 oktober 2021.

I det beslut Skolinspektionen fattade den 20 januari 2021 framgick även att Skolinspektionen skulle fortsätta utredningen gällande trygghet och studiero. Härnösands kommun skulle redovisa hur arbetet med att skapa trygghet och studiero fortskridit. Även inom detta område bygger utredningen på uppgifter som Härnösands kommun inkom med den 1 och 13 september 2021 samt information inhämtat vid skolbesök den 5 till 7 oktober 2021.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Härnösands kommun att vidta åtgärder för att avhjälpa kvarstående brister. De vidtagna åtgärderna ska **senast den 25 mars 2022** redovisas för Skolinspektionen på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Beslutet om föreläggande gäller omedelbart.

Särskilt stöd

Skolinspektionen bedömer att det kvarstår brister i arbetet med särskilt stöd på Hälledals skola och att verksamheten ännu inte uppfyller författningskraven avseende särskilt stöd (3 kap. 7–10 §§ skollagen, Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

Härnösands kommun måste vidta följande åtgärder:

- Se till att de utredningar om särskilt stöd som är pågående vid skolenheten skyndsamt färdigställs. Se vidare till, i de fall där en elevs eventuella behov av särskilt stöd har anmälts till rektorn, att utredning om elevens behov av särskilt stöd skyndsamt påbörjas och färdigställs. Rektorn, eller den som rektorn har delegerat ansvaret till, ska efter varje färdigställd utredning ta ställning till om eleven ska ges särskilt stöd (3 kap. 7 § skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

- Se till att åtgärdsprogram utarbetas och beslutas för varje elev som ska ges särskilt stöd. Åtgärdsprogrammet ska ange elevens behov av särskilt stöd och de konkreta åtgärder som ska vidtas med anledning av det identifierade behovet av särskilt stöd. Det ska framgå på vilket sätt och i vilken omfattning eleven ska få särskilt stöd för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Det ska vidare framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas samt vem som är ansvarig för uppföljningen och utvärderingen (3 kap. 7–10 §§ skollagen).

Anmärkning

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Skolinspektionen bedömer att Härnösands kommun på Hälledals skola inte uppfyller författningskraven fullt ut avseende att elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande och stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål (2 kap. 25 § skollagen).

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Härnösands kommun en anmärkning. Härnösands kommun ska **senast den 25 mars 2022** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Av redovisningen ska framgå vilka åtgärder som vidtagits för att elevhälsan ska kunna arbeta främst förebyggande och hälsofrämjande och stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.

Trygghet och studiero

Skolinspektionen bedömer att Härnösands kommun på Hälledals skola inte uppfyller författningskraven fullt ut avseende trygghet och studiero (5 kap. 3 § skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Härnösands kommun en anmärkning. Härnösands kommun ska **senast den 25 mars 2022** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Av redovisningen ska framgå vilka åtgärder som vidtagits för att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Motivering till föreläggande

Särskilt stöd

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen fattade den 20 januari 2021 tillsynsbeslut där Härnösands kommun förelades att se till att utredningar om eventuellt behov av särskilt stöd på Hälledals skola utförs skyndsamt. Dåvarande rektor uppgav i december 2020 att det fanns tio elever där utredningar om behov av särskilt stöd inte var slutförda.

Vid uppföljningen av tillsynen i oktober 2021 fanns det fortfarande minst tio elever där utredningar om eventuellt behov av särskilt stöd var pågående eller skulle påbörjas. Mellan januari och uppföljningsbesöket i oktober 2021 upprättades inte något åtgärdsprogram på skolan för någon elev som inte tidigare hade åtgärdsprogram. Det fattades inte heller några beslut om att efter utredning inte upprätta åtgärdsprogram. Det är dessutom två elever som tidigare hade åtgärdsprogram där åtgärdsprogrammen är avslutade och där det i oktober 2021 pågick nya utredningar om eventuellt behov av särskilt stöd.

Skolinspektionen bedömer att det på Hälledals skola fortfarande finns en otydlighet kring skolans interna rutin för utredning av särskilt stöd. Det handlar om vem som ska göra vad, vilka steg som ingår i processen och vad de olika stegen i processen innebär. Skolinspektionen bedömer att detta är en bidragande faktor till att utredningar om behov av särskilt stöd inte avslutas.

Skolinspektionen bedömer att situationen gällande att skyndsamt utreda särskilt stöd och efter utredning besluta om eventuella åtgärdsprogram inte har förbättrats vid uppföljningen av tillsynen. Härnösands kommun måste vidta åtgärder för att se till att rektorn och skolans personal följer skollagens bestämmelser och slutför utredningar om behov av särskilt stöd.

Rättsliga utgångspunkter

I skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en utredning visar att

en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd (3 kap. 7 § skollagen).

Enligt Skolverkets allmänna råd med kommentarer om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram bör rektorn skapa rutiner för att säkerställa att en utredning om en elevs behov av särskilt stöd görs, samt avgöra vem som ska ansvara för utredningen och hur samarbetet med elevhälsan ska ske vid utredningen. Den som gör utredningen bör kartlägga elevens skolsituation och göra en pedagogisk bedömning av om eleven är i behov av särskilt stöd och i så fall bedöma vilket behov av stöd eleven har (SKOLFS 2014:40).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (3 kap. 9 § skollagen).

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att Hälledals skola fortfarande brister i sitt arbete med att skyndsamt utreda elevers eventuella behov av särskilt stöd. Det är inte tydligt för all personal hur processen kring utredningar om behov av särskilt stöd ser ut. Personalen har även olika bilder av hur många utredningar som pågår.

Vid uppföljningsbesöket uppger lärare att det finns ett antal elever där det är risk för att eleverna inte kommer nå målen och där extra anpassningar sannolikt inte kommer vara tillräckligt. Totalt är det enligt lärarna minst tio elever där en utredning om behov av särskilt stöd behöver slutföras. Lärarna uppger att de har "larmat" om eleverna och att elevhälsan och rektorn känner till vilka elever som riskerar att inte nå målen.

Elevhälsan uppger att det pågår kartläggningar för minst sex till sju elever samt att det bör påbörjas kartläggningar för två elever. I årskurs 4 håller elevhälsan på med screeningar som ska vara genomförda vecka 44 höstterminen 2021.

Rektorn uppger att det vid tiden för uppföljningsbesöket pågick tio pedagogiska kartläggningar. Vecka 44 ska de tio pågående pedagogiska

kartläggningarna vara klara och dessutom ska det göras pedagogisk kartläggning för ytterligare en elev.

I intervjuer med lärare, elevhälsa och rektorn framkommer att alla åtgärdsprogram på skolan avslutades våren 2021. Den nya rektorn kunde inte stå för de gamla åtgärdsprogrammen så de fick börja om från början, uppger lärare. Av de elever som tidigare hade åtgärdsprogram går fyra elever kvar på skolan. Två av eleverna har nya åtgärdsprogram och för de två andra genomförs nya pedagogiska kartläggningar. Från januari till oktober 2021 är inget åtgärdsprogram upprättat för någon elev som inte tidigare hade åtgärdsprogram. Det finns ett större behov av särskilt stöd än vad som finns i åtgärdsprogrammen just nu, uppger rektorn.

Motivering till val av verktyg

Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs därför att vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Motivering till anmärkning***Grundläggande förutsättningar för skolenheten*****Skolinspektionens bedömning**

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen har vidtagit åtgärder i enlighet med myndighetens föreläggande den 20 januari 2021 avseende elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete på Hälledals skola. Elevhälsan har förstärkts, elevhälsomöten som metod ska införas, det finns ett bättre samarbete mellan lärare och elevhälsa samt några förebyggande och hälsofrämjande insatser genomförs.

Även om de vidtagna åtgärderna har lett till förbättringar så bedömer Skolinspektionen att bristen avseende elevhälsans samlade förebyggande och hälsofrämjande arbete inte är avhjälpt fullt ut. Elever samt lärare ger bilden att elevhälsan i liten utsträckning genomför förebyggande och hälsofrämjande insatser. Elevhälsan och rektorn berättar att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet håller på att utvecklas men att det ännu finns kvarstående utvecklingsarbete.

Härnösands kommun tilldelas utifrån ovanstående bedömning en anmärkning i denna del.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt skollagen ska det på en skolenhet finnas tillgång till elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. För dessa insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och sådan kompetens att elevers behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses. Elevhälsans arbete ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas (2 kap. 25 § skollagen).

De mer generellt inriktade uppgifterna i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete handlar om frågor som elevernas arbetsmiljö, elevernas övergångar mellan olika enheter samt skolans arbete med ämnesövergripande teman inom demokrati och värdegrundsområdet. Det kan till exempel vara arbete mot mobbning och kränkande behandling, undervisning om droger och övrig livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet samt sex- och samlevnadsundervisning (Prop. 2001/02:14 Hälsa, lärande och trygghet, s. 27).

Skolinspektionens utredning

Skolinspektionens utredning visar att elevhälsan på Hälledals skola har förstärkts. Speciallärarens tjänst har utökats från 80 till 100 procent. Under vårterminen 2021 var även kuratorn mer på skolan än tidigare. Vidare framkommer att skolenheten ska införa elevhälsomöten (EHM) som metod. Modellen ska enligt rektorn vara implementerad fullt ut till sommaren 2022. Samtliga personalgrupper samt rektorn har positiva förväntningar på EHM. Elevhälsan och lärarna ska på EHM träffas mer regelbundet och enligt elevhälsan är tanken att man ska komma bort från individfokus och jobba mer på gruppnivå. Lärare, elevhälsan och rektorn berättar även att lärare och elevhälsan nu jobbar mer tillsammans och att det är en positiv stämning på skolan. Det framkommer också att några förebyggande och hälsofrämjande insatser genomförs. Rektorn uppger att införande av EHM är en förebyggande och hälsofrämjande insats, och att trygghetsvandringar och elevenkät genomförs i oktober 2021. Det är även på gång ett värdegrundsarbete i årskurs 5 där kuratorn ska delta.

Utredningen visar dock att bristen inte är avhjälp fullt ut. Elever berättar att skolsköterska och kurator endast kommer till klassrummen ifall de ska hämta elever, förutom att de under pandemin pratade om hur eleverna ska tvätta händerna. Skolsköterskan får man träffa om man ska få en spruta, väga sig eller kolla synen, berättar elever. I en av intervjugrupporna känner inte eleverna till att skolan har en kurator.

Lärare på mellanstadiet uppger att de har kommit närmare elevhälsan men att det fortfarande är lite oklart vad elevhälsan har för uppdrag. Elevhälsan har

jobbat på sitt håll med sina roller men det har inte kommunicerats med oss än, berättar lärarna. Även lärare för årskurs f-3 ser positivt på utvecklingen och säger att stödet från specialläraren har blivit bättre. Förutom detta samt att EHM ska införas så uppger lärarna att de inte känner till något annat förebyggande och hälsofrämjande arbete som elevhälsan gör. Skolsköterskan och kuratorn har enligt lärarna heller inte varit med på de två träffarna om EHM där lärarna har deltagit.

Elevhälsan berättar om flera förebyggande och hälsofrämjande insatser som kan komma längre fram. Skolsköterskan har tankar om att ha killsnack och tjejsnack i årskurs 4-5 och någon insats i årskurs 6 om sex, relationer och samtycke. Kuratorn ska observera i årskurs 5 och sedan samarbeta med lärarna om ett värdegrundsarbete i klassen. Specialpedagogisk kompetens och psykolog från centrala elevhälsan uppger att de inte är inblandade i något förebyggande och hälsofrämjande arbete på Hälledals skola.

Rektorn berättar om en positiv utveckling men att det fortfarande kvarstår en del att utveckla när det gäller elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Vecka 44 höstterminen 2021 ska de gå genom det, uppger rektorn.

Motivering till val av verktyg

Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav fullt ut. Skolinspektionen bedömer att en positiv utveckling har skett och att ytterligare insatser är planerade. Skolinspektionen tilldelar därför huvudmannen en anmärkning.

Trygghet och studiero

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Härnösands kommun på Hälledals skola inte fullt ut uppfyller författningskraven avseende trygghet och studiero.

Det finns på Hälledals skola brister när det gäller såväl trygghet som studiero. Utmaningarna är främst kopplade till vissa elevgrupper och elever. Elever berättar till exempel att det i en klass är dålig studiero i princip varje lektion. Elever berättar också att det är otryggt ibland om man är bredvid vissa elever. Man kan få slag i bakhuvudet eller bli sparkad i knäveckan så man ramlar.

Samtidigt bedömer Skolinspektionen att Hälledals skola gör relevanta åtgärder för att främja trygghet och studiero. Till exempel är det hög närvaro av vuxna i skolan. Vid tiden för uppföljningsbesöket skulle trygghetsvandringar och elevenkät genomföras. Dessa ska analyseras och ligga till grund för ytterligare

åtgärder. En stor del av utmaningarna med trygghet och studiero är kopplade till enskilda elever. Skolinspektionen bedömer därför att åtgärder för att komma tillrätta med brister inom området särskilt stöd även är viktiga för att främja trygghet och studiero.

Härnösands kommun tilldelas utifrån ovanstående bedömning en anmärkning i denna del.

Rättsliga utgångspunkter

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (5 kap. 3 § skollagen). I läroplanen anges att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

Av förarbetena till skollagen framgår att det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, lärare och annan personal om de gemensamma värdena som ska gälla. Eleverna ska beredas möjlighet att delta i utformningen av lärandemiljön. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rektorns skyldighet att se till att elevers behov av stöd utreds och att stödåtgärder kommer till stånd för elever i behov av stöd är även det en del i arbetet med att skapa en trygg och stimulerande studiemiljö för alla elever. Det finns dock situationer när de åtgärder som vidtagits i förebyggande syfte inte är tillräckliga och där disciplinära åtgärder behövs för att säkerställa en god studiemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319-320).

Skolinspektionens utredning

Elever uppger att studieron i årskurs 5 är väldigt dålig. På en skala från 1 till 10 där 1 är väldigt dåligt och 10 väldigt bra ger elever betyget 1 till arbetsron i årskurs 5. Eleverna uppger att det är dålig studiero i princip varje lektion och att det är kopplat till några elever. Även elever i årskurs 6 uppger att det är några elever som stör studieron. Eleverna skattar arbetsron högre än eleverna i årskurs 5, de säger att den kanske är 4 till 6 på den tiogradiga skalan. Det är enligt eleverna ett par lektioner varje dag som det är stökigt i årskurs 6. Elever i årskurs 3-4 ger en mer positiv syn på studieron i deras klasser. Dock ger även dessa elever bilden av att studieron varierar och att det finns enskilda elever som stör.

Lärare som undervisar mellanstadiet uppger att det inte är god studiero i årskurs 5. Det är stökigt nästan varje lektion, uppger lärare. På de flesta lektioner är de två vuxna för att kunna hantera eleverna. I övriga klasser på skolan uppger lärare att det finns utmaningar kring studieron men bilden är generellt att det fungerar bättre i dessa klasser.

Enligt elevhälsan uppger många elever i elevhälsosamtalen att det finns elever som stör. Rektorn uppger att studieron på skolan varierar och att de jobbar speciellt med årskurs 5 utifrån att det där finns ett behov. Även i årskurserna 6, 4 och 2-3 uppger rektorn att det finns utmaningar om än inte lika stora. Utmaningarna är kopplade till elever med särskilda behov.

Eleverna uppger att de i grunden är trygga på skolan. Några elever säger till exempel att klassen är som en familj och att man snabbt blir kompis med alla. Trots det berättar elever att de inte alltid känner sig trygga. Det är otryggt ibland om man är bredvid vissa elever. Elever berättar att man kan få slag i bakhuvudet eller bli sparkad i knäveckan så man ramlar.

Även lärare uppger att eleverna i stort är trygga men att det händer incidenter kring enstaka elever. Några av eleverna skapar otrygghet för andra elever, någon elev har till exempel nypt och klängt sig fast i andra elever. Det finns också en lärare som blivit slagen av en elev. Några elever utsätter varandra mer än de utsätter övriga elever. Där är det mer att det är stök och att de har slagits med varandra, uppger lärarna. Elevhälsan ger också en varierad bild av tryggheten. Vissa elever utmanar men i grunden är det bra relationer mellan elever och lärare.

Av lektionsobservationer och intervjuer framkommer att det generellt är hög närvaro av vuxna i skolan och personalen uppger att de tar tag i kränkningar. Skolans resurspersoner får handledning av specialläraren en gång varje vecka. Vidare jobbar lärarna med "lektionsdesign" där gemensamma rutiner ska främja studiero. Den fysiska klassrumsmiljön har anpassats med bland annat små och större skärmväggar samt andra ljuddämpande saker. Det pågår även ett samlat arbete kring trygghet och studiero i årskurs 5. För denna klass finns en lista med åtgärder. Trygghetsvandringar och elevenkät skulle genomföras kring tiden för Skolinspektionens uppföljningsbesök. Resultaten ska analyseras och ligga till grund för ytterligare insatser.

Motivering till val av verktyg

Verksamheten uppfyller inte författningarnas krav fullt ut. Skolinspektionen bedömer att det finns brister i trygghet och studiero på Hälledals skola men samtidigt att det pågår ett aktivt arbete för att förbättra situationen. Mot

bakgrund av att det pågår ett aktivt arbete meddelar Skolinspektionen huvudmannen en anmärkning. Huvudmannen ansvarar för att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Skolinspektionen bedömer vidare att insatser för att åtgärda brister i arbetet med särskilt stöd är av stor betydelse även för arbetet med att åstadkomma trygghet och studiero.

Avhjälpta brister i verksamheten

Särskilt stöd

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterade i tidigare beslut att Härnösands kommun inte uppfyllde författningskraven gällande att se till att utredningar om behov av särskilt stöd sker i samråd med elevhälsan. Det fanns även en brist när det gäller att ge elever särskilt stöd på det sätt och i den omfattning som utredningen har visat att de behöver (3 kap. 7-12 §§ skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar).

Det har vid uppföljningen av tillsynen inte framkommit annat än att dessa brister är avhjälpta. Skolinspektionen avslutar härmed tillsynen i denna del.

Skolinspektionens utredning

Vid uppföljning av tillsynen framkommer att samarbetet mellan lärarna och elevhälsan nu är bättre än tidigare. Rektorn uppger att specialläraren kommer in tidigare i elevärenden och hjälper lärarna med de pedagogiska kartläggningarna samt analysen av dessa. Av intervjuer med lärare och elevhälsa framgår att samarbetet speciellt har gått framåt i årskurs f-3 där specialläraren nu jobbar mer aktivt ihop med lärarna. Samtliga personalgrupper på skolan pratar även om att skolan håller på att implementera ett ändrat arbetssätt för elevhälsan där elevhälsomöten ska införas. Genom detta arbetssätt ska samverkan mellan lärarna och elevhälsan stärkas ytterligare.

När det gäller de två elever som har aktiva åtgärdsprogram uppger såväl lärare som rektorn att dessa elever får de insatser som anges i åtgärdsprogrammen.

Skolinspektionen avslutar tillsynen avseende de brister som är avhjälpta.

Beslutet har fattats av Agnetha Burström, undervisningsråd.

Föredragande har varit Terje Holand, utredare. I handläggningen har även utredaren Mattias Ryd och juristen Frida Isaksson medverkat.